

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 17/94

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne na neverejnom zasadnutí vo veci navrhovateľa Demokratickej únie Slovenska, zastúpeného advokátom JUDr. Štefanom Detvaiom, o sťažnosti pre nezákonnosť volieb Hnutia za demokratické Slovensko a Roľníckej strany Slovenska do Národnej rady Slovenskej republiky konaných v dňoch 30. septembra a 1. októbra 1994 na celom území Slovenskej republiky takto

r o z h o d o l

Sťažnosť Demokratickej únie Slovenska sa z a m i e t a.

O d ô v o d n e n i e

I.

Demokratická únia Slovenska dňa 14. 10. 1994 podala a 17. 10. 1994 doplnila volebnú sťažnosť pre nezákonnosť volieb, ktorou žiadala zrušiť výsledky volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, ktoré dosiahlo Hnutie za demokratické Slovensko a Roľnícka strana Slovenska v dňoch 30. septembra a 1. októbra 1994, a to z dôvodu porušenia § 23 ods. 2, § 23 ods. 6 a § 47 zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1990 Zb. o voľbách do Slovenskej národnej rady v znení neskorších predpisov (úplné znenie vyhlásené pod č. 197/1994 Z. z.) a na tomto základe žiada zrušiť výsledky volieb.

Plénum ústavného súdu na neverejnom zasadnutí volebnú sťažnosť 25. októbra 1994 predbežne prerokovalo. Po zistení, že volebná sťažnosť spĺňa zákonom predpísané náležitosti, plénum ústavného súdu ju prijalo na ďalšie konanie.

Navrhovatelia volebnú sťažnosť odôvodnili tak, že Slovenská televízia nezabezpečila počas volebnej kampane rovnaký prístup verejnoprávnej televízii všetkým kandidujúcim subjektom odvysielala viaceré programy a relácie, ktoré výrazným spôsobom propagovali Hnutie za demokratické Slovensko a jeho kandidátov a pôsobili v neprospech iných kandidujúcich subjektov. Vzhľadom na vplyv a sledovanosť vysielania Slovenskej televízie, podľa názoru navrhovateľov na celom území Slovenskej republiky došlo tak v rámci volebnej kampane k viacnásobnému porušeniu § 23 ods. 2 zákona č. 80/1990 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len "volebný zákon"). Navrhovatelia ďalej v sťažnosti poukázali na mimoriadne závažné porušenie § 23 ods. 6 volebného zákona zo strany Hnutia za demokratické Slovensko z 30. septembra 1994 v prvý deň volieb do Národnej rady Slovenskej republiky. V uvedený deň Slovenská televízia v relácii Aktuality odvysielala vyjadrenie predsedu HZDS Vladimíra Mečiara k udalosti, ktorá postihla viacerých voličov a tiež vo vlastnom komentári citovala aj tendenčné vyhlásenie TIÚ HZDS zamerané predovšetkým proti stranám vládnej koalície.

Navrhovatelia odmietajú prípadné tvrdenie, že vyjadrenie V. Mečiara v Aktualitách bolo stanoviskom občana voliča, pretože v jeho prípade ide o osobu všeobecne známu ako predsedu HZDS. O úmysle HZDS využiť toto jeho vystúpenie v prvý deň volieb protiprávne vo svoj prospech podľa názoru navrhovateľov svedčí aj pripravené stanovisko TIÚ HZDS. Podľa názoru navrhovateľov išlo o zásah do priebehu volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, a tým došlo k najzávažnejšej manipulácii verejnej mienky spôsobom, ktorý nepochybne ovplyvnil rozhodovanie značného počtu voličov v prospech HZDS a Roľníckej strany Slovenska. V sťažnosti sa konštatuje, že porušenie § 23 ods. 6 volebného zákona vyslovila veľkou väčšinou svojich hlasov Slovenská volebná komisia. Podľa § 47 volebného zákona, ak došlo v niektorom volebnom kraji k porušeniu ustanovení tohto zákona, predseda Národnej rady Slovenskej republiky vykoná najneskôr do týždňa po vyhlásení volieb potrebné opatrenia, aby voľby boli dodatočne alebo znovu vykonané. Napriek deklarovanejmu porušeniu viacerých ustanovení volebného zákona predseda Národnej rady Slovenskej republiky Ivan Gašparovič (z HZDS) nevykonal žiadne opatrenia.

Z týchto dôvodov navrhovatelia žiadali, aby ústavný súd nálezom zrušil výsledky volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, ktoré dosiahlo Hnutie za demokratické Slovensko a Roľnícka strana Slovenska v dňoch 30. septembra a 1. októbra 1994.

Podanie Demokratickej únie Slovenska listom právneho zástupcu JUDr. Š. Detvaia z 26. 10. 1994 bolo upresnené druhý raz, okrem iného aj o citáciu vyhlásenia Vladimíra Mečiara v televíznych Aktualitách dňa 30. septembra 1994: "Ako Predseda Hnutia si nemôžem vykonať voľbu vlastného Hnutia a tým splnu svoje občianske právo a povinnosť.", z ktorého pre predkladateľa sťažnosti jednoznačne vyplýva, že Vladimír Mečiar nevystupoval ako súkromná, pre verejnosť neznáma osoba na Slovensku, ale ako predseda Hnutia za demokratické Slovensko, ktoré bolo jedným z kandidujúcich subjektov.

V liste sa ďalej uvádza:

"Vyjadrenia voličov po voľbách, ktorí uviedli, že vystúpenie Vladimíra Mečiara ovplyvnilo ich rozhodnutie voliť HZDS, je dôkazom, že celý výsledok volieb bol týmto prejavom ovplyvnený.

Podľa nášho názoru, bez ohľadu na rozsah následku ovplyvnenia, každé, hoci aj najmenšie ovplyvnenie výsledku volieb, ktoré je protizákonné, musí mať za následok nezákonnosť výsledku volieb.

Nadväzne po odvysielaní rozhovoru s Vladimírom Mečiarom v "Aktualitách", bolo moderátorom televíznej stanice STV 1, Igorom Kubišom, prečítané stanovisko - vyhlásenie tlačového informačného centra (ústredia) HZDS, ktorým HZDS dôrazne protestuje proti škandalóznemu spôsobu, akým bolo jeho predsedovi Vladimírovi Mečiarovi s rodinou zabránené vo vykonaní občianskeho volebného aktu. Túto skutočnosť HZDS označilo za provokáciu a hrubé porušenie parlamentnej demokracie zo strany dočasnej vládnej koalície, ktorá voľby pripravovala.

Zároveň týmto vyhlásením HZDS vyzvalo svojich sympatizantov a voličov, aby sa nedali odstrašiť a znechutiť. Nemožnosť vykonať volebný akt Vladimírovi Mečiarovi - HZDS označilo za snahu o zmanipulovanie celých parlamentných volieb."

Navrhovatelia ďalej uvádzajú:

"Úrad KBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR), vypracoval o priebehu Parlamentných volieb v SR oficiálnu správu, v ktorej boli zhrnuté zistenia

pozorovateľov z Veľkej Británie, Maďarska a Poľska. V tejto správe bolo konštatované, že podľa expertov ODIHR, boli očividne porušené pravidlá predvolebnej kampane, ktoré zakazujú počas Parlamentných volieb používať štátne médiá v prospech ktoréhokoľvek kandidujúceho politického subjektu, a to tým, že jeden z vedúcich politických predstaviteľov vystúpil v televízii so sťažnosťou, že mu zámerne nebolo umožnené voliť."

Na záver listu z 26. 10, 1994 sa píše:

"Podľa nášho názoru úloha Ústavného súdu spočíva v rozhodovaní o tom, či pri voľbách do NR SR došlo k porušeniu Ústavy alebo niektorého zo zákonov alebo nie.

V žiadnom prípade by však Ústavný súd nemal skúmať do akej miery prípadné porušenie Ústavy alebo zákonov ovplyvnili výsledky volieb.

Nerešpektovanie uvedeného by totiž v tomto prípade vo vzťahu k voľbám znamenalo, že Ústavný súd SR rozlišuje medzi významnejším a menej významnejším priamym porušením Ústavy alebo zákonov niektorým z politických subjektov a vzhľadom na svoje postavenie by si mohol prisvojiť oprávnenie rozhodovať o tom, ktoré porušenie Ústavy alebo právneho poriadku spojí s určitou sankciou, a ktoré nie.

Sme presvedčení, že takéto oprávnenie Ústavného súdu SR, podobne ako ani iným ústavným súdom v demokratických krajinách, neprináleží a teda pokiaľ tento orgán ochrany ústavnosti pri svojom konaní zistí porušenie Ústavy alebo niektorého zákona, nemôže konať ináč, než takéto konanie sankcionovať v zmysle právneho poriadku. Opak by mohol znamenať že Ústavný súd síce bude konštatovať porušenie Ústavy alebo zákonov, ale toto nebude sankcionovať a tým porušenie práva vlastne postaví na jednu úroveň s konaním právnym."

II.

Ústavný súd podľa § 61 zákona č. 38/1993 Z, z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov o volebnej sťažnosti Demokratickej únie Slovenska upovedomil ostatné politické strany, ktoré vo voľbách získali zastúpenie v Národnej rade Slovenskej republiky a určil im päťdňovú lehotu pre uplatnenie svojho práva vyjadriť sa k tejto volebnej sťažnosti.

Slovenská národná strana, Roľnícka strana Slovenska a Združenie robotníkov Slovenska vo svojich stanoviskách uviedli, že konečné výsledky vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky neboli dosiahnuté zvýhodnením Hnutia za demokratické Slovensko. Naopak, vo vyjadreniach Hnutia poľnohospodárov, Kresťansko-demokratického hnutia a Strany zelených na Slovensku sa konštatuje porušenie volebného zákona, čo ale, podľa názoru týchto politických subjektov, nemôže byť dôvodom na zmenu výsledkov dosiahnutých vo voľbách a vyvodenie záverov z tejto skutočnosti je v právomoci ústavného súdu.

Na výzvu ústavného súdu na vyjadrenie Hnutie za demokratické Slovensko, Maďarské kresťansko-demokratické hnutie, Maďarská občianska strana, Strana demokratickej ľavice, Sociálno-demokratická strana Slovenska a Spolužitie nereagovali.

III.

Podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky: "Ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb do Národnej rady Slovenskej republiky a do orgánov územnej samosprávy."

V konaní o ústavnosti volieb ústavný súd preskúmava dodržanie ustanovení čl. 30 a čl. 31 ústavy.

Podľa čl. 30 ústavy:

- (1) Občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.
- (2) Voľby sa musia konať v lehotách nepresahujúcich pravidelné volebné obdobie ustanovené zákonom.
- (3) Volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Podmienky výkonu volebného práva ustanoví zákon.
- (4) Občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám."

Podľa čl. 31 ústavy: "Zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti."

V konaní o zákonnosti volieb ústavný súd preskúmava dodržanie volebného zákona, ako aj dodržanie všetkých ďalších ustanovení o voľbách upravených v právnom predpise so silou zákona.

Podľa volebného zákona možno voľby uskutočnené v dňoch 30. 9. a 1. 10. 1994 chápať v užšom a v širšom zmysle. Toto rozlišovanie vyplýva z viacerých ustanovení volebného zákona.

V užšom zmysle za voľby sa pokladá samotné konanie (výkon) volieb od otvorenia volebných miestností až do uverejnenia celkových výsledkov volieb a podpísania zápisnice o výsledku volieb Slovenskou volebnou komisiou (§ 13 ods. 2 písm. e), § 44 ods. 3 volebného zákona). Ponímanie volieb v užšom zmysle má správny základ v znení ustanovenia § 1 volebného zákona (Voľby do Národnej rady SR sa konajú... hlasovaním) a § 9 ods. 1 zákona (Voľby... sa konajú...), ako aj v systematickom výklade volebného zákona (šiesta časť zákona a jej nadpis "Voľby").

Voľby v širšom zmysle zahŕňajú aj prípravu na voľby, vrátane navrhovania registrácie a kontroly kandidátnych listín a obstarávania podpisov na petície podľa § 17 ods. 1 písm. b) volebného zákona. Pre širší výklad volieb svedčia napr. aj dve ustanovenia šiestej časti volebného zákona o časových údajoch pred konaním volieb, a to § 24 ods. 1 (deň volieb vyhlasuje predseda Národnej rady SR najneskôr 80 dní pred ich konaním) a § 25 volebného zákona (obec najneskôr do 15 dní pred dňom volieb určí čas a miesto konania volieb v obci). Podľa interpretačnej zásady, že zákony sa majú vykladať a aplikovať predovšetkým podľa ich zmyslu, v konaní pred ústavným súdom sa chráni ústavnosť a zákonnosť volieb v širšom zmysle, zahŕňajúcom nielen výkon volieb, ale aj ich prípravu. Demokratická únia Slovenska namieta porušenie volebného zákona v období prípravy volieb a v prvý deň volieb. Volebná sťažnosť v tomto rozsahu môže byť predmetom konania pred ústavným súdom, lebo sa týka zákonnosti volieb v širšom zmysle.

Na voľbách sa zúčastňujú voliči, politické strany a hnutia a kandidáti uchádzajúci sa o zvolenie. Právne významné je aj správanie subjektov zabezpečujúcich voľby (volebné komisie, hromadné informačné prostriedky poskytujúce vysielací čas podľa § 23 ods. 2 a 6 volebného zákona a pod.). Subjekty zabezpečujúce voľby plnením svojich povinností vytvárajú podmienky pre ústavou chránenú súťaž politických síl a zákonnosť volieb. Protiprávnym správaním subjektov zúčastnených na voľbách, ako aj subjektov zabezpečujúcich voľby, sa môže ohroziť alebo porušiť ústavnosť a zákonnosť volieb. Pre jednotlivé štádiá prípravy a priebehu volieb a podľa povahy protiprávnosti zákon priznáva právomoc odstrániť dôsledky protiprávnosti správania subjektov zúčastnených na voľbách alebo zabezpečujúcich voľby. Podľa § 18 a § 19 volebného zákona protiprávnosť spätú s predložením kandidátnych listín musia odstrániť volebné komisie. Podľa § 8 volebného zákona protiprávnosť vzniknutú v zozname voličov musí odstrániť obec alebo okresné súdy. Právomoc ústavného súdu vo vzťahu k protiprávnosti volieb vymedzuje zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov.

Podľa § 63 ods. 1 zák. č. 38/1993 Z. z.: "Ústavný súd môže a) vyhlásiť voľby za neplatné,

b) zrušiť napadnutý výsledok volieb,

c) zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený,

d) sťažnosť zamietnuť."

Vo voľbách sa uskutočňuje právo občanov zúčastňovať sa na správe verejných vecí. Uplatnením tohto práva sa volia poslanci Národnej rady Slovenskej republiky alebo územnej samosprávy a vytvára sa koncepcia vývoja štátu a spoločnosti pre najbližšie volebné obdobie. Rozhodovanie o týchto otázkach je mimoriadne závažné. Uplatnenie právomoci ústavného súdu podľa § 63 ods. 1 písm. a) a b), má za následok konanie predčasných volieb. Taký závažný následok sa nemôže spojiť s akýmkoľvek konaním narúšajúcim ústavnosť a zákonnosť volieb.

Dosiahnutie stavu úplného súladu zákona s prípravou a priebehom volieb je prakticky neuskutočniteľné. Len v neelektronickej časti hromadných informačných

prostriedkov boli uverejnené články, ktoré okrem upozornení na porušovanie volebného zákona priniesli aj články o porušení trestného zákona, zákona o priestupkoch a pod. a to vždy v súvislosti s voľbami (napr. Podnet na prokuratúru - Lúč 19. 9. 1994, Ničili pútače - Pravda 22. 9. 1994, Ukradli počítač pripravený na voľby - Slovenský východ, 29. 9. 1994, Pivo je vypité, guľáše zjedené a plagáty premaľované - Voľby sa môžu začať! - Národná obroda 29. 9. 1994). Aj konanie, ktoré je obchádzaním zákona, a preto nie je protiprávne, môže mať vplyv na voľby (napr. HZDS využilo na svoju propagáciu aj poštové úrady - SME 24. 9. 1994, Epilóg kampane - Lúč 30. 9. 1994). Ak by sa nespokojnosť politických strán a hnutí zúčastnených na voľbách s výsledkami dosiahnutými vo voľbách prejavila vždy po voľbách tým, že začnú podávať volebné sťažnosti, môže to viesť k spochybňovaniu parlamentnej demokracie a volieb. Vyhlásenie volieb za neplatné alebo zrušenie výsledku volieb z dôvodu nepatrného porušenia ustanovenia zákona k príprave a priebehu volieb vytvára príležitosť pre vedomú manipuláciu s voľbami. Volebný zákon vytvára mechanizmus pre riešenie sporných otázok súvisiacich s voľbami, ako aj pre ochranu zákonnosti prípravy a priebehu volieb. Právomoci volebných komisií na čele so Slovenskou volebnou komisiou, súdov a obcí predstavujú dostatočné prostriedky na zabezpečenie zákonnosti volieb v prípade menej závažných porušení volebného zákona. Preto ústavný súd v prípade volieb do Národnej rady Slovenskej republiky právomoc zrušiť výsledok volieb alebo vyhlási voľby za neplatné na základe úvahy, ktorú mu dovoľuje § 63 ods. 1 zák. č. 38/1993 Z. z., uplatní iba vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti a správaním spĺňajúcim kritériá pre uplatňovanie právnych účinkov ustanovených zákonom č. 38/1993 Z. z. Len hrubé alebo závažné porušenie alebo opätovné porušovanie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb môže byť príčinou pre uplatnenie právomoci ústavného súdu, ktorá mu dovoľuje rozhodnúť podľa § 63 ods. 1 zákona č. 38/1993 Z. z..

Základom sťažnosti proti výsledku volieb do Národnej rady Slovenskej republiky má byť iba taká nezákonnosť namietaná v priebehu samých volieb, ktorá musí mať vplyv na zverejnený výsledok volieb. Namietané nezákonné konanie musí mať priamy vplyv na dosiahnutý výsledok volieb. Túto skutočnosť musí sťažovateľ nielen namietat, ale aj doložiť exaktnými dôkazmi. Nestačí samotné označenie dôkazov dokazujúcich nezákonnosť. Sťažovateľ musí označiť dôkazy, ktoré mali priamy vplyv na výsledok volieb.

Dôkazné bremeno v konaní o volebnej sťažnosti podanej navrhovateľom na nezákonnosť volieb Hnutia za demokratické Slovensko a Roľníckej strany Slovenska do Národnej rady Slovenskej republiky znáša navrhovateľ. V pôvodnom znení volebnej

sťažnosti Demokratickou úniou Slovenska neboli navrhnuté dôkazy o tom, aký vplyv mala namietaná nezákonnosť na výsledok volieb. Na výzvu sudcu spravodajcu, aby navrhovateľ tento nedostatok odstránil, listom zo dňa 26. 10. 1994 právny zástupca navrhovateľa: na preukázanie protiprávneho konania a príčinnej súvislosti s výsledkami volieb ako dôkazy navrhol:

1. Vyžiadať zo Slovenskej televízie záznam vysielania relácie "Aktuality" STV 1, odvysielané dňa 30. septembra 1994 so začiatkom vysielania o 19.30 hod.
2. Vyžiadať z tlačového informačného ústredia HZDS autentický obsah vyhlásenia - protest zo dňa 30. 9. 1994 týkajúci sa okolnosti ohľadne zabránenia možnosti volebného aktu Vladimírovi Mečiarovi s rodinou.
3. Vyžiadať z Ministerstva zahraničných vecí SR správu Úradu KBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) o priebehu parlamentných volieb SR, ktorá bola dňa 7. 10. 1994 distribuovaná delegátom účastníckych štátov KBSE vo Viedni.
4. Vyžiadať správu Slovenskej volebnej komisie ohľadne priebehu parlamentných volieb - Zápisnicu zo 6. zasadnutia Slovenskej volebnej komisie, konanej dňa 30. septembra 1994.
5. Vyžiadať výsledky prieskumov verejnej mienky týkajúce sa preferencií jednotlivých volebných subjektov kandidujúcich v Parlamentných voľbách v roku 1994, vykonané Štatistickým úradom SR, Metodicko-výskumným kabinetom Slovenského Rozhlasu, firmou FOCUS, ako aj Centrálnym volebným teamom HZDS - ktoré boli vykonané pred voľbami.
6. Vyžiadať výsledky prieskumov verejnej mienky týkajúce sa Parlamentných volieb v r. 1992, vykonané Metodicko-výskumným kabinetom Slovenského rozhlasu a firmou INFAS a FAKTUM za účelom porovnania presnosti prieskumov preferencií jednotlivých kandidujúcich subjektov so skutočnými výsledkami volieb. Tento dôkaz navrhujeme z dôvodov preukázania reálnosti predpovedí Prieskumov so skutočnými výsledkami jednotlivých kandidujúcich subjektov.
7. Vyžiadať z Rady STV jej Vyhlásenie z Mimoriadneho zasadnutia dňa 4. Z0. 1994, na ktorom prerokovala objektívnosť a nezávislosť televízneho vysielania v období volieb do NR SR, osobitne v mesiaci september 1994, kde konštatuje, že STV porušila zákon o voľbách do Národnej Rady SR a vlastnú smernicu pre vysielanie predvolebnej kampane z 5. 8. 1994 aj tým, že po ukončení volebnej kampane umožnila čelným predstaviteľom politických strán vystupovať v STV.

8. Pripájame fotokópiu "Ankety spred volebných miestností" uverejnenej v denníku PRAVDA dňa 3. 10. 1994, v ktorej sa nachádza vyjadrenie voličky [REDAKOVANÉ], ktorá skutočnosť ovplyvnila jej rozhodnutie voliť HZDS.
9. Vykonať znalecké dokazovanie znalcami z odboru psychológie, prípadne odborným ústavom z odboru psychológie, do akej miery vysielanie Slovenskej televízie dňa 30. septembra 1994 ovplyvnilo rozhodovanie voličov v prospech alebo neprospech niektorého z kandidujúcich politických subjektov."

Podľa § 31 ods. 1 zák. č. 38/1993 Z. z. ústavný súd vykonáva dôkazy potrebné na zistenie stavu vecí. Podľa § 31 ods. 4 citovaného zákona o vykonaní dôkazov primerane platia ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. V zmysle § 120 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku súd rozhoduje, ktoré z navrhovaných dôkazov treba vykonať. Z citovanej právnej normy vyplýva, že ústavný súd nemá povinnosť vykonať všetky navrhované dôkazy. Na to nadväzuje aj § 31 ods. 3 zák. č. 38/1993 Z. z. v spojení s § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, ktorý upravuje, že súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uvedie aj to, prečo nevykonal navrhovaný dôkaz.

Ústavný súd pri skúmaní právnych otázok súvisiacich s vyslovením výroku žiadaného vo volebnej sťažnosti dospel k záveru, že vykonanie navrhnutých dôkazov nie je právne relevantné, lebo navrhovateľ žiada o rozhodnutie, ktoré ústavný súd nemá právomoc vysloviť.

V konaní pred ústavným súdom sa každý môže domáhať len toho práva, ktoré je výslovne uvedené v ústave alebo v zákone, alebo ho možno od takého práva odvodiť. Z ústavy ani zákona nemožno odvodiť právo porušujúce iné právo, slobodu alebo povinnosť ustanovenú ústavou. Zákon č. 38/1993 Z. z. v ustanoveniach § 63 ods. 1 výslovne nepriznáva právo "zrušiť" výsledok volieb dosiahnutý subjektom zúčastneným na voľbách". Také právo nemožno odvodiť ani od práv uvedených v ústave alebo v zákone.

"Ústavný súd Slovenskej republiky je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti." (čl. 124 ústavy). Podľa čl. 73 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky: "Národná rada Slovenskej republiky má 150 poslancov." Ústava Slovenskej republiky v žiadnom zo svojich ustanovení nedovoľuje znížiť počet poslancov Národnej rady Slovenskej republiky,

ani nespĺnomocňuje nijaký štátny orgán, aby určil podmienky, po splnení ktorých Národná rada Slovenskej republiky môže mať iný počet poslancov, než ustanovuje čl. 73 ods. 1. Za právny základ navrhovaného rozhodnutia nemožno pokladať ani ustanovenie § 48 ods. 3 volebného zákona, podľa ktorého: "Ak bola politická strana zrušená, náhradník nenastupuje a mandát zostáva uprázdnený až do konca volebného obdobia."

Právnym účinkom uplatnenia ustanovenia § 48 ods. 3 volebného zákona je zníženie počtu poslancov Národnej rady Slovenskej republiky minimálne o jedného, maximálne o 150 poslancov, ktorí "sú volení na štyri roky". Právne účinky § 48 ods. 3 volebného zákona vytvárajú priestor pre nastanie alebo nastolenie protiústavného stavu. Aj vo vzťahu k tomuto ustanoveniu volebného zákona však platí čl. 152 ods. 4 Ústavy, podľa ktorého: "Výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto Ústavou." Uplatnením § 48 ods. 3 volebného zákona by nastal stav nesúlady s Ústavou Slovenskej republiky, lebo počet poslancov Národnej rady Slovenskej republiky by sa znížil pod počet predpísaný Ústavou. Preto analogická aplikácia ustanovenia § 48 ods. 3 (ako aj ustanovenie § 48 ods. 4) nie je v súlade s ústavou.

Z hľadiska právnej úpravy so silou zákona, voľby do Národnej rady Slovenskej republiky sa nekonajú podľa identických pravidiel ako voľby do orgánov územnej samosprávy. Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky sa konajú na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním podľa zásady pomerného zastúpenia (§ 1 volebného zákona), pričom voľby do Národnej rady Slovenskej republiky sa konajú na území Slovenskej republiky, a to podľa viacmandátových volebných krajov (§ 9 volebného zákona).

Voľby do orgánov samosprávy obcí sa konajú na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním (§ 1 zákona SNR č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov), pre voľby do obecných (mestských) zastupiteľstiev sa v každej obci utvoria viacmandátové volebné obvody, v ktorých sa volia poslanci obecného (mestského) zastupiteľstva... (§ 9 ods. 1 zákona SNR č. 346/1990 Zb.) a za poslancov obecného (mestského) zastupiteľstva sú zvolení kandidáti, ktorí získali vo volebnom obvode najviac hlasov (§ 44 ods. 1 zákona SNR č. 346/1990 Zb.).

Pri posudzovaní právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky vo volebných veciach a pri jeho konaní v súlade s čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a piatym oddielom zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov, nevyhnutne treba venovať pozornosť skutočnosti, v akom rozsahu sa táto právomoc vzťahuje na voľby konané na základe proporcionálneho volebného systému do Národnej rady Slovenskej republiky a v akom rozsahu platí pre voľby konané aj na základe väčšinového volebného systému do orgánov územnej samosprávy.

Vzhľadom na existujúce zásadné rozdiely v celkovej realizácii volieb a v mechanizme rozdeľovania mandátov, má táto otázka mimoriadny význam pre aplikáciu ustanovení obsiahnutých v § 59, 60 a 63 zákona č. 38/1993 Z. z..

V zmysle § 59 zák. č. 38/1993 Z. z. podávajú oprávnené subjekty sťažnosť pre neústavnosť alebo nezákonnosť volieb do Národnej rady Slovenskej republiky alebo do orgánu miestnej samosprávy alebo proti výsledku volieb. Z hľadiska účinkov podania volebnej sťažnosti v konaní pred ústavným súdom je nevyhnutné rozlišovať, či je napadnutý výsledok volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, alebo výsledok do orgánov samosprávy obcí.

Toto je významné nielen z hľadiska správneho výkladu právomoci ústavného súdu rozhodovať pri samotnom konaní v súlade s § 63 zákona č. 38/1993 Z. z. (a/ vyhlásiť voľby za neplatné, b/ zrušiť napadnutý výsledok volieb, c/ zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného kandidáta toho, kto bol riadne zvolený, d/ sťažnosť zamietnuť), ale tiež aj pre jeho rozhodovanie o obsahových náležitostiach podania (petit) v rámci jeho predbežného prerokovania (čl. 25 zákona č. 38/1993 Z. z.).

Právomoc Ústavného súdu Slovenskej republiky vyhlásiť voľby za neplatné (§ 63 písm. a)) nespôsobuje väčší problém, nakoľko takto ústavný súd môže rozhodnúť tak o konkrétnych voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky, ako aj o konkrétnych voľbách do orgánov samosprávy.

Rozdiel pri rozhodovaní o neplatnosti volieb do Národnej rady Slovenskej republiky a do orgánov územnej samosprávy spočíva iba v tom, že ústavný súd môže vyhlásiť za neplatné len celé voľby (vzhľadom na to, že ide o jediný ústavodarný a zákonodarný orgán Slovenskej republiky, ktorého všetci členovia sa volia na základe proporčionálneho volebného systému na území celej Slovenskej republiky).

V prípade volieb do orgánov samosprávy obcí môže ústavný súd vyhlásiť za neplatné celé voľby do orgánov samosprávy, ale aj voľby do orgánu samosprávy obce. Uvedené vyplýva zo zmieneneho odlišného charakteru volieb do Národnej rady Slovenskej republiky a orgánov územnej samosprávy, a navyše to jednoznačne potvrdzuje aj § 60 ods. 1 písm. a) zákona č. 38/1993 Z. z., v ktorom sa vyžaduje, aby návrh na začatie konania obsahoval popri všeobecných náležitostiach uvedených v § 20 aj "vyjadrenie sťažovateľa o tom, či napáda voľby na celom území Slovenskej republiky, alebo len v určitom volebnom obvode".

Zákon č. 38/1993 Z. z. neumožňuje napadnúť voľby iba v niektorom z volebných krajov, ktoré sú jednoznačne nezlučiteľné s volebnými obvodmi (voľby do Národnej rady Slovenskej republiky sa konajú na území Slovenskej republiky, a to podľa viacmandátových volebných krajov - § 9 volebného zákona), v prípade volieb do Národnej rady Slovenskej republiky možno tieto napadnúť iba na celom území Slovenskej republiky.

Na podporu tohto tvrdenia možno uviesť aj ustanovenie § 47 volebného zákona, podľa ktorého "ak došlo v niektorom volebnom kraji k porušeniu tohto zákona, predseda Národnej rady Slovenskej republiky vykoná najneskôr do týždňa po vyhlásení výsledku volieb potrebné opatrenia, aby voľby boli dodatočne alebo znovu vykonané".

Právnym základom tejto interpretácie volebného zákona je skutočnosť, že pri voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky sa poslancské mandáty rozdeľujú v dvoch skrutíniách (v prvom v rámci jednotlivých volebných krajov), pričom práve pre potreby druhého skrutínia sa vlastne celé územie Slovenskej republiky pokladá za jediný volebný kraj (§ 43 volebného zákona) a Slovenská volebná komisia vyhlasuje výsledok volieb až po rozdelení všetkých mandátov aj v druhom skrutíniu (§ 44 ods. 1 volebného zákona). Z tohto pohľadu každé "... potrebné opatrenie, aby boli voľby dodatočne alebo znovu vykonané" sa dotýka výsledku volieb na čelom území Slovenskej republiky (každé dodatočné alebo znovu vykonané voľby aj v jedinom volebnom kraji totiž musia ovplyvniť aj prerozdelenie mandátov v druhom skrutíniu na úrovni celej Slovenskej republiky).

Právomoc Ústavného súdu Slovenskej republiky zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného kandidáta toho, kto bol riadne zvolený, pri presnej špecifikácii návrhu sa vzťahuje tak pre konanie o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky, ako aj pre konanie o voľbách do orgánov samosprávy obcí.

Právomoc ústavného súdu sťažnosť zamietnuť sa vzťahuje tak na voľby do Národnej rady Slovenskej republiky, ako aj na voľby do orgánov samosprávy obcí.

Právomoc ústavného súdu zrušiť napadnutý výsledok volieb si zasluhuje bližšiu pozornosť. Uvedená otázka je významná tak z pohľadu skúmania formálnych náležitostí každého podania v rámci predbežného prerokovania veci, ako aj z pohľadu možného rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci samej.

Pozornosť treba sústrediť najmä na objasnenie možného prístupu k výkladu právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky zrušiť napadnutý výsledok volieb do Národnej rady Slovenskej republiky.

V prvom rade je pritom nevyhnutné objasniť, čo možno rozumieť pod výsledkom volieb do Národnej rady Slovenskej republiky. Návodom je znenie § 44 volebného zákona (Zápisnica Slovenskej volebnej komisie a uverejnenie výsledkov volieb). V jeho ods. 1 sa pritom konštatuje: "Po rozdelení mandátov Slovenská volebná komisia vyhotoví o výsledku volieb zápisnicu, ktorú podpíše predseda a ostatní členovia komisie. Ak niektorý z členov Slovenskej volebnej komisie zápisnicu nepodpísal, uvedú sa v nej dôvody".

Podľa ods. 2 sa v zápisnici o výsledku volieb uvedie: a) celkový počet osôb zapísaných v zoznamoch voličov,

b) celkový počet voličov, ktorým boli vydané obálky,

c) počet platných hlasov odovzdaných pre každú kandidátnu listinu osobitne v Slovenskej republike a osobitne v jednotlivých krajoch,

- d) mená kandidátov, ktorí boli z jednotlivých kandidátnych listín zvolení v prvom skrutíniu spolu s údajmi o výsledkoch prednostného hlasovania, a kandidátov zvolených v druhom skrutíniu, ako aj kandidátov, ktorí sa stali náhradníkmi.

Podľa ods. 3 Slovenská volebná komisia uverejní celkové výsledky volieb po podpísaní zápisnice o výsledku volieb podľa jednotlivých krajov. Môže uverejniť aj priebežné výsledky, v ktorých uvedie údaje podľa ods. 2 písm. a) až c). Zároveň oznámi všetkým kandidátom zapísaným na zaregistrovaných kandidátnych listinách výsledky volieb s uvedením konečného poradia kandidátov po úprave poradia podľa preferenčných hlasov.

Z celého kontextu uvedeného ustanovenia vyplýva, že výsledok volieb do Národnej rady Slovenskej republiky treba považovať za jeden celok, ktorým sa volia súčasne všetci poslanci Národnej rady Slovenskej republiky, a ktorý sa síce dosahuje na základe čiastkových výsledkov dosiahnutých v jednotlivých volebných krajoch - ako administratívnych častiach štátneho územia Slovenskej republiky, ktoré sa utvárajú pre potreby rozdeľovania určitého počtu mandátov - ale od ktorého nie je možné oddeľovať výsledky dosahované jednotlivými politickými stranami, bez narušenia jeho celistvosti, ktorá je predpokladom jeho právnej relevancie.

Preto ústavný súd podľa § 63 ods. 1 písm. d) zák. č. 38/1993 Z. z. rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. októbra 1994